

IMPROVING THE EFFICIENCY OF USING THE PRESENTATION METHOD IN TEACHING THE MODULE ON MARXIST – LENINIST PHILOSOPHY FOR STUDENTS AT THE UNIVERSITY OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY - THAI NGUYEN UNIVERSITY

Hoang Ngoc Bich

TNU - University of Information and Communication Technology

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 29/01/2024	In teaching the Marxist – Leninist Philosophy module in particular and political theory modules in general, the presentation method is important, indispensable and is the basic method commonly used. Through studying the current status of teaching the Marxist – Leninist Philosophy module and use of presentation method in teaching this module to students at the University of Information and Communications Technology (Thai Nguyen University), the author found that the teaching of this module still does not attract students. Besides, the use of presentation method in teaching the Philosophy module here does not ensure the desired effectiveness. From the research results, the author proposes some specific measures to improve the effectiveness of using the presentation method in teaching the course Marxist – Leninist Philosophy. To obtain research results, the author used a sociological survey method by questionnaire for 250 students from different faculties combined with a number of other methods such as statistics, analysis, and synthesis.
Revised: 22/4/2024	
Published: 22/4/2024	
KEYWORDS	
Effectiveness	
Method	
Presentation	
Teaching	
Learning	
Philosophy	

NÂNG CAO HIỆU QUẢ SỬ DỤNG PHƯƠNG PHÁP THUYẾT TRÌNH TRONG GIẢNG DẠY HỌC PHẦN TRIẾT HỌC MÁC - LÊNIN CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG – ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

Hoàng Ngọc Bích

Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông – ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO	TÓM TẮT
Ngày nhận bài: 29/01/2024	Trong giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin nói riêng và các học phần lí luận chính trị nói chung, phương pháp thuyết trình có ý nghĩa quan trọng, không thể thiếu và là phương pháp cơ bản được sử dụng phổ biến. Qua nghiên cứu thực trạng giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin và việc sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần này cho sinh viên trường Đại học Công nghệ thông tin và truyền thông (Đại học Thái Nguyên), tác giả nhận thấy việc giảng dạy học phần này vẫn chưa lôi cuốn được sinh viên. Bên cạnh đó, việc sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học tại đây cũng chưa đảm bảo hiệu quả như mong muốn. Từ kết quả nghiên cứu, tác giả đề xuất một số biện pháp cụ thể để nâng cao hiệu quả sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học Mác - Lênin. Để có được kết quả nghiên cứu, tác giả đã sử dụng phương pháp khảo sát xã hội học bằng bảng hỏi đối với 250 sinh viên thuộc các khoa khác nhau kết hợp với một số phương pháp khác như thống kê, phân tích, tổng hợp.
Ngày hoàn thiện: 22/4/2024	
Ngày đăng: 22/4/2024	
TỪ KHÓA	
Hiệu quả	
Phương pháp	
Thuyết trình	
Dạy	
Học	
Triết học	

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.9639>

Email: hmbich@ictu.edu.vn

<http://jst.tnu.edu.vn>

404

Email: jst@tnu.edu.vn

1. Giới thiệu

Việc nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị trong hệ thống giáo dục bậc đại học là một yêu cầu bắt buộc, “là một nhiệm vụ trọng yếu trong công tác tư tưởng của Đảng nhằm trang bị cho người học tri thức lý luận Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và đường lối của Đảng một cách cơ bản, có hệ thống, giúp người học xây dựng thế giới quan và phương pháp luận khoa học, nâng cao trình độ tư duy lý luận, nâng cao năng lực lãnh đạo, bản lĩnh chính trị và phẩm chất đạo đức cách mạng” [1]. Trong đó, Triết học Mác – Lênin là học phần mang tính chất nền tảng, cung cấp cho sinh viên thế giới quan, phương pháp luận, từ đó sinh viên vận dụng để nhận thức các vấn đề trong thế giới tự nhiên và xã hội, đồng thời hình thành cơ sở luận để sinh viên tiếp tục nghiên cứu các học phần lý luận chính trị khác. Tuy nhiên, Triết học vẫn được xem là môn học có “tính trừu tượng và khái quát cao, nặng về lý thuyết hàn lâm, các khái niệm có nội hàm và ngoại diên rộng” [2] nên trong việc dạy và học học phần Triết học đòi hỏi cả người dạy và người học đều phải có năng lực tư duy trừu tượng. Vì vậy, đối với học phần này, phương pháp thuyết trình vẫn là phương pháp mang tính đặc thù và không thể thay thế ngay cả khi có rất nhiều các phương pháp dạy học mới, hiện đại.

Vấn đề nâng cao hiệu quả giảng dạy các môn lý luận chính trị nói chung và môn triết học nói riêng, cũng như các phương pháp giảng dạy Triết học, trong đó có phương pháp thuyết trình đã được nhiều tác giả quan tâm nghiên cứu. Cụ thể là, đối với các môn lý luận chính trị nói chung: Nhóm tác giả Nguyễn Minh Tuấn, Nguyễn Thị Vân và Lê Thị Quỳnh Liu đã thực hiện nghiên cứu thực trạng giảng dạy các môn lý luận chính trị tại một số trường đại học thuộc Đại học Thái Nguyên bao gồm: Trường Đại học Khoa học, Trường Đại học Kỹ thuật Công nghiệp, Trường Đại học Sư phạm và trường Đại học Y Dược, trên cơ sở đó đề xuất một số giải pháp để nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị trong Đại học Thái Nguyên theo yêu cầu đổi mới giáo dục [3]; Tác giả Võ Minh Hùng nghiên cứu thực trạng giảng dạy các môn lý luận chính trị tại một số trường cao đẳng, đại học ở Việt Nam hiện nay, từ đó xây dựng một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy các môn học này [4]. Đối với phương pháp giảng dạy môn Triết học Mác – Lênin, tác giả Lê Thị Hương đã nghiên cứu đặc điểm của việc giảng dạy môn học Triết học Mác – Lênin ở các trường đại học hiện nay để thấy rõ vai trò của người thầy và đưa ra các giải pháp nhằm phát huy vai trò của người thầy trong vấn đề nâng cao chất lượng giảng dạy Triết học tại đây [5]. Trên cơ sở nghiên cứu thực trạng học tập môn Triết học Mác – Lênin của sinh viên năm thứ nhất trường Cao đẳng sư phạm Bà Rịa – Vũng Tàu, tác giả Nguyễn Văn Tráng đề xuất một số biện pháp nhằm nâng cao chất lượng dạy và học môn Triết học cho sinh viên sư phạm [6]; Tác giả Lương Thị Kim Dung tiếp cận vấn đề nâng cao chất lượng giảng dạy môn Triết học Mác – Lênin từ việc khai thác sử dụng công nghệ thông tin vào giảng dạy trên cơ sở nghiên cứu các xu hướng đổi mới phương pháp dạy học Triết học hiện nay [7]. Trong khi đó, tác giả Nguyễn Thị Thường lại xây dựng một số phương pháp dạy học tích cực trong giảng dạy Triết học Mác – Lênin dựa trên yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học nhằm phát triển năng lực của mỗi cá nhân [8]. Đối với vấn đề áp dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học, tác giả Hoàng Thị Thủy đã nghiên cứu một cách khái quát các bước của phương pháp thuyết trình, tư cách của người thuyết trình, các “thủ thuật” trong quá trình sử dụng phương pháp thuyết trình trong dạy học môn “Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác – Lênin” (phần Triết học) nhằm phát huy tính tích cực của sinh viên [9].

Những nghiên cứu trên đều đã đề xuất được các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị nói chung, học phần Triết học Mác – Lênin nói riêng cũng như các phương pháp mới có thể áp dụng hiệu quả khi giảng dạy môn Triết học, cách thức áp dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy Triết học cũng đã được đề cập và phân tích. Tuy nhiên, ở góc độ nâng cao hiệu quả sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học cho sinh viên trong phạm vi của trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) thì chưa có nghiên cứu cụ thể nào được thực hiện. Thêm vào đó, thực tế kết quả

học tập học phần này của sinh viên vẫn còn nhiều tồn tại, hầu hết sinh viên còn chưa hứng thú với môn học, thậm chí “sợ học” môn học này. Vì thế, bài viết sẽ phân tích thực trạng nhận thức về học phần Triết học Mác – Lênin, thực trạng sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy môn học này để đề xuất một số biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả khi sử dụng phương pháp này trong thực tế giảng dạy tại các trường đại học hiện nay nói chung và Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) nói riêng.

2. Phương pháp nghiên cứu

Để làm rõ thực trạng nhận thức về học phần Triết học Mác – Lênin cũng như thực trạng sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần này cho sinh viên tại Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên), tác giả sử dụng phương pháp điều tra xã hội học thông qua bảng hỏi đối với 250 sinh viên. Bảng hỏi được thiết kế đảm bảo tính khoa học, tính logic và tính khách quan. Các sinh viên thực hiện khảo sát được lấy ngẫu nhiên ở các lớp thuộc khóa K22, là các khóa đang học học phần Triết học Mác – Lênin. Trên cơ sở những số liệu thu được từ bảng hỏi, tác giả sử dụng các phương pháp thống kê, tổng hợp, phân tích để đánh giá và đưa ra các biện pháp thích hợp nhằm phát huy tính tích cực của phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần này tại Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên).

3. Kết quả và bàn luận

3.1. Phương pháp thuyết trình và vai trò của phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin

Thuyết trình là phương pháp dạy học mà người dạy sử dụng lời nói để trình bày, giải thích, làm sáng tỏ nội dung của bài học, qua đó truyền thụ kiến thức, kỹ năng cho người học. Mặc dù có một số hạn chế nhất định, song phương pháp thuyết trình vẫn được coi là phương pháp chủ đạo và không thể thiếu trong quá trình dạy học đối với bất kỳ môn học nào.

Xét về mặt ưu điểm, thuyết trình được xem là phương pháp phổ biến được sử dụng cho bất kỳ môn học nào, bất kỳ nội dung nào với bất kỳ đối tượng nào. Sự giảng giải của người dạy trong phương pháp này làm cho nội dung học trở nên dễ hiểu, dễ nắm bắt hơn nên dễ làm rõ được kiến thức trọng tâm của quá trình dạy học. Không những thế, phương pháp này còn giúp cho người dạy chủ động được về mặt thời gian trong phân phối các nội dung giảng dạy vì người dạy cần ít thời gian để làm rõ một vấn đề khi sử dụng phương pháp này. Đặc biệt, thuyết trình là phương pháp có thể sử dụng giảng dạy cùng lúc cho nhiều người học, đây là một ưu thế của phương pháp này so với các phương pháp khác như đàm thoại, thảo luận nhóm, vấn đáp... Đối với các môn học, học phần mang tính lý thuyết thuộc lĩnh vực xã hội và nhân văn như Triết học, người học muốn hiểu và nắm được bài cần nhiều thông tin, tri thức và bản chất của vấn đề thì phương pháp thuyết trình càng phát huy được ưu điểm của nó. “Đối với các môn khoa học xã hội và nhân văn,... so với các phương pháp giáo dục khác, thuyết trình tác động sâu rộng hơn (bao trùm và thâm nhập vào các phương pháp khác) và có tác dụng liên kết các phương pháp với nhau nhằm thực hiện mục đích, nhiệm vụ dạy học” [2].

Xét về hạn chế, tính một chiều (người dạy nói, người học nghe và ghi chép) của phương pháp thuyết trình dễ dẫn đến xu hướng làm cho người học bị “bội thực” về thông tin, tri thức, gây ra sự nhàm chán, đồng thời khó để bám sát, kiểm tra được sự lĩnh hội của người học. Bên cạnh đó, vai trò “trung tâm” của người dạy trong phương pháp thuyết trình làm cho người học trở nên thụ động, thiếu tích cực và khó phát huy hết năng lực của người học trong việc chiếm lĩnh tri thức. Nếu quá lạm dụng phương pháp thuyết trình sẽ hạn chế khả năng tư duy độc lập của người học, hạn chế kỹ năng giao tiếp và khó đánh giá được mức độ nắm bắt bài học của người học.

Phương pháp thuyết trình được sử dụng thành công khi người dạy thực hiện được đầy đủ các bước thuyết trình (đặt vấn đề - giải quyết vấn đề - kết thúc vấn đề), kết hợp được các “thủ thuật” về lời nói, ngôn ngữ cơ thể, sơ đồ tư duy... Bên cạnh đó, trong quá trình giảng dạy việc người

dạy kết hợp khéo léo phương pháp thuyết trình với các phương pháp khác như đàm thoại, thảo luận nhóm... cũng sẽ mang lại hiệu quả cao hơn. Ngoài ra, phong thái của người dạy trong quá trình giảng dạy cũng là yếu tố quan trọng quyết định đến sự thành công khi sử dụng phương pháp này, điều này được thể hiện thông qua kiến thức, sự liên hệ và dẫn dắt linh hoạt, đa dạng của người dạy trong quá trình đặt vấn đề, giải quyết vấn đề một cách logic, hấp dẫn. Việc đánh giá thực trạng sử dụng phương pháp thuyết trình được dựa trên những nội dung cụ thể này khi thực hiện phương pháp.

Học phần Triết học Mác – Lênin được phân phối vào học kỳ đầu tiên cho sinh viên năm thứ nhất với những kiến thức cơ bản bao gồm: khái lược về Triết học và Triết học Mác – Lênin, chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử.

Những nội dung của học phần đều mang tính hàn lâm, khái quát, trừu tượng cao. Trong khi đó, yêu cầu đặt ra đối với sinh viên là phải hiểu, nắm bắt, ghi nhớ, phân tích được các khái niệm, giải thích được các hiện tượng. Chính vì vậy, đối với học phần Triết học Mác - Lênin, việc sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy là không thể thiếu. Tuy nhiên, việc sử dụng phương pháp thuyết trình như thế nào để mang lại hiệu quả khi giảng dạy môn học này thì còn nhiều tranh cãi và cần phải nghiêm túc nghiên cứu.

3.2. Thực trạng sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cho sinh viên tại Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên)

3.2.1. Phân tích kết quả khảo sát

Về thực trạng giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin, kết quả khảo sát đối với 250 sinh viên cho thấy: Với câu hỏi về mức độ hứng thú sau khi học xong học phần này, có tới 119 sinh viên chiếm 47,6% trả lời “Không hứng thú”, 87 sinh viên chiếm 34,8% trả lời “Bình thường” và chỉ có 44 sinh viên chiếm 17,6% trả lời “Thích”. Theo đó, phần lớn sinh viên năm thứ nhất cảm thấy “sợ” học phần này vì tính chất khái quát, trừu tượng của kiến thức. Một phần của thực tế này đến từ vấn đề về phương pháp giảng dạy chưa thực sự lôi cuốn, chưa tạo ra sự hấp dẫn cho sinh viên.

Đánh giá về mức độ nắm vững kiến thức của môn học sau khi học xong, tác giả thu được kết quả tại bảng 1.

Bảng 1. Đánh giá mức độ nắm vững kiến thức môn Triết học Mác – Lênin của sinh viên trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên)

TT	Nội dung	Mức độ			
		Rất tốt	Tốt	Bình thường	Khó khăn
1	Hiểu và ghi nhớ các khái niệm, phạm trù, quy luật...	95 (38%)	46 (18,4%)	88 (35,2%)	21 (8,4%)
2	Khái quát kiến thức của môn học	78 (31,2%)	55 (22%)	102 (40,8%)	15 (6%)
3	Vận dụng kiến thức vào thực tiễn	75 (30%)	57 (22,8%)	94 (37,6%)	24 (9,6%)

Theo bảng 1, mức độ nắm vững kiến thức học phần Triết học Mác – Lênin sau khi học xong học phần này của sinh viên trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) ở cả 3 nội dung “Hiểu và ghi nhớ các khái niệm, phạm trù, quy luật...”, “Khái quát kiến thức của môn học” và “Vận dụng kiến thức vào thực tiễn” đều có tỷ lệ sinh viên đánh giá ở mức “Rất tốt” và “Tốt” trên 50%, trong đó việc hiểu và ghi nhớ kiến thức được sinh viên đánh giá cao nhất là 56,4%. Tỷ lệ sinh viên đánh giá ở mức độ “Bình thường” đối với cả 3 nội dung này vẫn còn cao, lần lượt là 35,2%; 40,8% và 37,6%. Trong khi đó, vẫn còn nhiều sinh viên thấy rằng việc hiểu, ghi nhớ, khái quát và vận dụng kiến thức của học phần này còn “Khó khăn” với tỷ lệ sinh viên tự đánh giá ở lần lượt các nội dung này là 8,4%; 6% và 9,6%. Điều này cho thấy việc giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cho sinh viên Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) vẫn chưa đạt hiệu quả như kỳ vọng về mặt nhận thức và yêu cầu về mục tiêu của môn học.

Như vậy, hiệu quả giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cho sinh viên Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) trong thực tế chưa tạo ra sự hấp dẫn cao cho sinh viên, chưa đạt mục tiêu về kiến thức và kỹ năng. Thực tế này cho thấy vấn đề sử dụng các phương pháp giảng dạy vẫn là vấn đề cần phải quan tâm ngay cả khi có nhiều phương tiện hiện đại hỗ trợ.

Về thực trạng sử dụng phương pháp thuyết trình, kết quả khảo sát mức độ sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cho sinh viên Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) được thể hiện trong bảng 2.

Bảng 2. Đánh giá mức độ sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cho sinh viên Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên)

TT	Nội dung	Mức độ			
		Rất tốt	Tốt	Bình Thường	Chưa tốt
1	Sử dụng đầy đủ các bước thuyết trình (Đặt vấn đề - Giải quyết vấn đề - Kết thúc vấn đề), người dạy có sự chuẩn bị chu đáo cho bài giảng	128 (51,2%)	47 (18,8%)	75 (30%)	0 (0%)
2	Sử dụng các “thủ thuật” thuyết trình: - Lời giảng rõ ràng, ngắn gọn, truyền cảm - Ngôn ngữ cơ thể (ánh mắt, biểu cảm, cử chỉ, trang phục, tác phong) - Sơ đồ tư duy	89 (35,6%)	83 (33,2%)	67 (26,8%)	11 (4,4%)
3	Sử dụng kết hợp với các phương pháp khác: - Đàm thoại - Thảo luận nhóm - Khác	92 (36,8%)	98 (39,2%)	43 (17,2%)	17 (6,8%)
4	Sử dụng kết hợp với các phương tiện dạy học (máy tính, tài liệu, giáo trình...) Phong thái người dạy	145 (58%)	74 (29,6%)	31 (12,4%)	0 (0%)
5	- Kiến thức đa dạng - Liên hệ thực tế - Dẫn dắt linh hoạt	103 (41,2%)	56 (22,4%)	91 (36,4%)	0 (0%)

Bảng 2 cho thấy 2 nội dung về sử dụng các “thủ thuật” thuyết trình như lời giảng, ngôn ngữ cơ thể, sơ đồ tư duy... và về sử dụng kết hợp các phương pháp khác như đàm thoại, thảo luận nhóm... được sinh viên đánh giá ở mức thấp nhất với lần lượt 35,6% và 36,8% sinh viên đánh giá ở mức “Rất tốt”, trong khi đó còn tới 4,4% và 6,8% sinh viên đánh giá ở mức “Chưa tốt”. Nội dung về sử dụng kết hợp phương pháp thuyết trình với các phương tiện dạy học được đánh giá tốt nhất với tỷ lệ 145/250 sinh viên, chiếm 58% đánh giá ở mức “Rất tốt”, tiếp theo là nội dung về sử dụng đầy đủ các bước thuyết trình và sự chuẩn bị chu đáo của người dạy với tỷ lệ sinh viên đánh giá ở mức “Rất tốt” là 51,2% và nội dung đánh giá về phong thái của người dạy có tỷ lệ sinh viên đánh giá ở mức “Rất tốt” là 41,2%. Tuy nhiên, ở nội dung đánh giá về các bước thực hiện thuyết trình và sự chuẩn bị bài giảng của người dạy, số sinh viên còn đánh giá ở mức “Bình thường” lại chiếm tỷ lệ cao với 30%, trong khi đó ở nội dung về phong thái người dạy và về sử dụng kết hợp với các phương tiện dạy học tỷ lệ này lần lượt là 36,4% và 12,4%.

Phân tích kết quả khảo sát cho thấy trong quá trình giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cho sinh viên trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông, việc kết hợp phương pháp thuyết trình với các phương pháp khác một cách khéo léo, linh hoạt nhằm đảm bảo mục tiêu bài học và việc sử dụng các “thủ thuật” trong quá trình thuyết trình, diễn giảng như lời nói, ngôn ngữ cơ thể, sơ đồ tư duy... vẫn chưa thực sự gây được sự chú ý và lôi cuốn đối với sinh viên. Các bước của phương pháp thuyết trình từ đặt vấn đề, giải quyết vấn đề và kết thúc vấn đề cũng chưa kích thích được sự lắng nghe, tò mò từ phía sinh viên. Về phong thái người dạy, mặc dù đã đảm bảo về mặt trình độ (100% giảng viên giảng dạy học phần Triết học đều có trình độ từ thạc sĩ trở lên) nhưng vẫn chưa đảm bảo sự đa dạng về mặt kiến thức, sự năng động, chính xác trong việc liên hệ thực tế, sự mềm dẻo, linh hoạt trong dẫn dắt bài giảng... Điều này khiến cho việc hiểu và

nắm bắt được các khái niệm, phạm trù, quy luật... của Triết học vốn đã mang tính trừu tượng đối với sinh viên càng trở nên khó khăn hơn. Ngoài ra, việc sử dụng kết hợp với các phương tiện dạy học khi thực hiện phương pháp thuyết trình cũng chưa đem lại hiệu quả cao.

3.2.2. Hạn chế

Trên cơ sở phân tích thực trạng giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cũng như thực trạng sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần này cho sinh viên Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) có thể thấy một số hạn chế sau: Việc sử dụng các “thủ thuật” trong phương pháp thuyết trình vẫn chưa đạt hiệu quả kích thích sự lắng nghe của sinh viên, việc kết hợp phương pháp thuyết trình với các phương pháp khác chưa đảm bảo được sự linh hoạt, chưa tạo ra được sự hấp dẫn cho bài giảng, người dạy đôi khi chưa có sự năng động, khéo léo trong dẫn dắt, liên hệ..., việc sử dụng các bước của quá trình diễn giảng chưa thực sự tạo ra sự lôi cuốn, việc kết hợp trong quá trình trình bày bài giảng với các phương tiện dạy học chưa cho thấy hiệu quả cao... Những điều này dẫn tới hệ quả là việc nắm bắt, ghi nhớ, khái quát và vận dụng kiến thức môn học của sinh viên bị hạn chế, khiến cho nhiều sinh viên hình thành tâm lý “sợ” môn học, đó cũng là nguyên nhân của vấn đề nhiều sinh viên khi được hỏi không thích học phần này.

3.2.3. Nguyên nhân

Thực trạng trên xuất phát từ những nguyên nhân sau đây: Nhiều người dạy vẫn chưa có sự chuẩn bị kỹ lưỡng về mặt kiến thức, chưa cập nhật các kiến thức mới, các vấn đề có tính thời sự, chưa có sự phân tích đối tượng dạy để có những cách vận dụng khéo léo các bước thuyết trình một cách hợp lý, phù hợp với lứa tuổi tăng thêm tính hấp dẫn, thú vị cho việc diễn giảng; Khi thuyết trình, nhiều người dạy chưa tạo ra được môi trường để sinh viên dễ dàng trao đổi, đưa ra ý kiến cá nhân, phát huy khả năng sáng tạo, kỹ năng giao tiếp... để cùng người dạy xây dựng nội dung bài học; Nhiều người dạy vẫn cho rằng việc dạy học chỉ cần truyền đạt đủ và đúng nội dung kiến thức bài học là được nên chưa có sự chú ý đến phong thái, chưa thực sự quan tâm trau dồi những yếu tố như lời nói, tác phong, trang phục, ánh mắt, cử chỉ... trong quá trình thuyết trình, đặc biệt đối với các môn mang tính lý thuyết như Triết học Mác – Lênin thì vấn đề này càng cần phải được chú ý; Chưa linh hoạt, năng động trong việc kết hợp phương pháp thuyết trình với các phương pháp khác cũng như kết hợp với các phương tiện dạy học để hỗ trợ nâng cao hiệu quả của việc diễn giảng; Chưa có sự lắng nghe những phản hồi từ phía người học để có những đánh giá khách quan, rút kinh nghiệm cho việc sử dụng phương pháp thuyết trình một cách tốt nhất.

3.3. Một số biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cho sinh viên Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên)

Phương pháp thuyết trình là phương pháp không thể thiếu trong quá trình giảng dạy các học phần mang tính lý thuyết như các học phần lý luận chính trị, trong đó có Triết học Mác – Lênin.

Từ thực tế việc sử dụng phương pháp này trong giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin cho sinh viên Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) có thể thấy muốn nâng cao hiệu quả việc sử dụng phương pháp này cần tập trung vào một số biện pháp sau:

Thứ nhất, người dạy cần có sự chuẩn bị kỹ lưỡng về mặt kiến thức, kỹ năng trước khi dạy một vấn đề, một nội dung nhất định, có thể xây dựng một “kịch bản” với đầy đủ các bước thuyết trình: Đặt vấn đề - Giải quyết vấn đề - Kết thúc vấn đề nhằm tạo ra sự lôi cuốn cho bài giảng. Việc đặt vấn đề giữ vai trò rất quan trọng nên cần phải đảm bảo vừa tạo ra sự hấp dẫn ngay từ đầu của bài học, vừa giúp sinh viên xác định được trọng tâm bài học. Người dạy có thể xem xét việc đặt vấn đề một cách linh hoạt với tùy từng nội dung như sử dụng câu hỏi gợi mở, sử dụng các tình huống, sử dụng các câu chuyện mang tính thời sự hoặc các vấn đề khiến sinh viên quan

tâm... Giải quyết vấn đề là bước quyết định nhất đến hiệu quả của phương pháp thuyết trình. Trong bước này, người dạy cần đảm bảo được sự kết hợp một cách khéo léo, linh hoạt các phương pháp khác như vấn đáp, nêu vấn đề, thảo luận... và kết hợp với các phương tiện hỗ trợ giảng dạy như tài liệu, giáo trình, video... để làm cho việc tiếp cận và nắm bắt vấn đề của sinh viên được phong phú, đa dạng. Đặc biệt, khi giải quyết vấn đề, kỹ năng phân tích cần được sử dụng một cách triệt để nhằm chia nhỏ vấn đề, giải thích được nguyên nhân, “gốc rễ” của vấn đề. Ngoài ra, ở bước này, người dạy cũng cần chú ý đến các ví dụ minh họa và đưa các vấn đề có tính thời sự mà nhiều người đang quan tâm hoặc các vấn đề phù hợp với lứa tuổi của sinh viên để tăng tính hấp dẫn cho bài giảng, đồng thời giúp sinh viên biết cách vận dụng các khái niệm, quy luật, phạm trù để nhận biết, giải quyết các vấn đề trong cuộc sống. Kết thúc vấn đề cũng là một thao tác quan trọng của phương pháp thuyết trình. Việc kết thúc vấn đề có thể được diễn ra theo nhiều cách như kết thúc bằng cách tóm lược kiến thức, kết thúc bằng câu hỏi, kết thúc bằng cách mở ra một vấn đề khác gợi sự tò mò của sinh viên, kết thúc bằng các câu hỏi trắc nghiệm... Khi người dạy có sự chuẩn bị tốt nhất cho bài giảng với các “kịch bản” được lập kế hoạch thì phương pháp thuyết trình sẽ phát huy được những ưu điểm của nó, đồng thời hạn chế được những khuyết điểm vốn có của phương pháp này.

Thứ hai, người dạy cần tạo ra được môi trường “mở” để sinh viên có thể phát huy được hết các khả năng của bản thân. Môi trường hay không khí của lớp học căng thẳng hay thoải mái ảnh hưởng khá lớn đến thái độ, tâm lý và sự nhận thức của người học. Khi sử dụng phương pháp thuyết trình, người dạy có thể chủ động tạo ra không khí sôi nổi, môi trường để người học phát huy khả năng và dám thể hiện bản thân. Sự nhiệt huyết, lời nói, cách gợi vấn đề, phong thái, sự truyền cảm... Tất cả những yếu tố đó của người dạy sẽ tạo ra sự cởi mở trong giờ học, từ đó tạo ra cảm giác thoải mái, kích thích sự suy nghĩ, tìm tòi và sự bộc lộ từ người học. Các vấn đề của Triết học mặc dù có tính khái quát, tưởng chừng như trừu tượng, khó hiểu nhưng lại có thể được hàm chứa trong các ví dụ, các câu chuyện rất thực, rất đời, rất gần gũi... Việc đưa những vấn đề mang “hơi thở đời sống” vào diễn giảng kiến thức Triết học Mác - Lênin sẽ dễ dàng giúp cho sinh viên thấy được sự cụ thể của các vấn đề trong Triết học, từ đó sinh viên cũng dễ dàng chia sẻ những câu chuyện, những quan điểm của bản thân và tạo thành tư duy vận dụng kiến thức Triết học để giải thích, xử lý các tình huống thực tế. Điều này tạo ra một lớp học “không khoảng cách” và biến những vấn đề học thuật trở nên gần gũi, thực tế hơn. Cùng với đó, sự tinh tế, nhạy cảm của người dạy trong việc nắm bắt tâm lý sinh viên, cách sử dụng những từ ngữ, những cách thể hiện gần gũi, hòa nhập với lứa tuổi của sinh viên cũng là cách để tăng sự tương tác giữa giảng viên và sinh viên để tạo ra sự tự nhiên cho bài học, đồng thời tạo ra sự thu hút, chú ý từ phía sinh viên đối với vấn đề Triết học được đề cập.

Thứ ba, khi sử dụng phương pháp thuyết trình, người dạy nên chú ý tận dụng hiệu quả các “thủ thuật” của phương pháp này. Đó là việc tập trung vào lời nói, ngôn ngữ cơ thể. Lời nói là yếu tố không thể không có trong bất kỳ phương pháp sư phạm nào, đặc biệt là thuyết trình. Để việc diễn giảng một khái niệm, một quy luật hay phạm trù triết học được dễ hiểu, lời nói của người dạy cần đảm bảo các yếu tố: ngắn gọn, khoa học, rõ ràng, chính xác, truyền cảm và bắt ngờ. Các nội dung Triết học Mác - Lênin thường chứa đựng lượng kiến thức lớn trong khi lại được phân phối trong thời gian không nhiều, do đó khi sử dụng lời nói trong diễn giảng Triết học Mác - Lênin cần đảm bảo truyền tải đầy đủ nội dung kiến thức theo yêu cầu, tập trung đúng trọng tâm, tránh lan man mới có thể đảm bảo được đúng lượng thời gian theo quy định của khung chương trình. Vì vậy, lời nói trong giảng dạy Triết học Mác - Lênin cần phải ngắn gọn, khoa học, từ ngữ sử dụng cần có sự phong phú nhưng khúc chiết, tránh lặp đi lặp lại gây nhàm chán, thiếu sáng tạo. Điều này cũng đòi hỏi giảng viên phải trau dồi vốn từ. Bên cạnh đó, việc diễn giảng trong phương pháp thuyết trình cần đảm bảo tính truyền cảm. Yếu tố này sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến tâm lý, sự ham muốn học tập của sinh viên. Vì vậy, ngữ điệu khi thuyết trình kiến thức Triết học cần phù hợp, khi trầm khi bổng, có điểm nhấn, âm lượng hợp lý. Ngoài ra, đối với phương pháp thuyết trình trong giảng dạy Triết học, người dạy nên sử dụng sự bất ngờ trong lời

giảng nhằm tạo ra cảm giác hưng phấn, thú vị và giúp sinh viên dễ dàng ghi nhớ kiến thức hơn. Sự bất ngờ có thể đến từ một vài ví dụ hài hước, những câu danh ngôn hay, những thông tin thời sự... có liên quan hoặc đề làm sáng tỏ nội dung kiến thức đang tiếp cận. Lời giảng hay không chỉ tạo ra sự lôi cuốn cho bài học mà còn khiến cho sinh viên tiếp nhận kiến thức Triết học được coi là “khô” và “khó” một cách đơn giản, tự nhiên, dễ dàng hơn. Đồng thời, thông qua cách sử dụng lời giảng cũng thể hiện trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, sự tâm huyết của người dạy. Đối với ngôn ngữ cơ thể, đây cũng là một “thủ thuật” quan trọng trong phương pháp thuyết trình, một yếu tố hỗ trợ cho sự thành công của phương pháp này. Ngôn ngữ cơ thể bao gồm cử chỉ, ánh mắt, nụ cười, biểu cảm khuôn mặt, điệu bộ cơ thể, tác phong... Đó là hệ thống các tín hiệu đặc biệt được tạo thành từ các thao tác, chuyển động của các bộ phận trên cơ thể. Khi giảng dạy Triết học hay bất kỳ một học phần nào, người dạy cần chú ý giao tiếp bằng ánh mắt với sinh viên để nắm bắt mức độ tập trung của người học cũng như tạo ra sự “cởi mở” trong lớp học. Biểu cảm trên khuôn mặt của người dạy cần có sự tươi vui, thân thiện sẽ tạo ra cảm giác thích thú, gần gũi cho người học, tạo ra sự thoải mái để người học dễ dàng tương tác với người dạy và người học khác. Tác phong của người dạy cần đảm bảo sự nhanh nhẹn và kết hợp nhịp nhàng với lời nói để hỗ trợ cho lời nói thêm lôi cuốn. Cùng với ánh mắt, cử chỉ, biểu cảm, tác phong, trang phục của người dạy cũng cần thể hiện được sự thân thiện, gần gũi, tránh những trang phục lòe loẹt, tránh đeo nhiều trang sức, trang điểm quá đậm để khiến sinh viên mất tập trung. Một trong những “thủ thuật” hỗ trợ rất hiệu quả cho phương pháp thuyết trình đó là kết hợp sử dụng sơ đồ tư duy trong diễn giảng. Việc sử dụng sơ đồ tư duy không những giúp cho sinh viên hệ thống hóa kiến thức Triết học một cách ngắn gọn, dễ hiểu và logic mà còn giúp cho người dạy trong việc phân tích, giải thích các vấn đề đặt ra của nội dung kiến thức một cách mạch lạc hơn.

Thứ tư, cần linh hoạt, chủ động trong việc kết hợp phương pháp thuyết trình với các phương pháp giảng dạy khác và các phương tiện hỗ trợ dạy học. Các phương pháp khác như thảo luận nhóm, đàm thoại... là những phương pháp mang tính hỗ trợ cho phương pháp thuyết trình phát huy được hiệu quả. Các phương pháp này đều có tác dụng kích thích sự chủ động tích cực của sinh viên, làm cho họ hòa nhập vào bài học và phát huy được các khả năng sáng tạo của từng cá nhân và tập thể. Bên cạnh đó, các phương pháp giảng dạy khác khi được sử dụng kết hợp với phương pháp thuyết trình còn là tác nhân quan trọng tạo ra môi trường, hâm nóng không khí của lớp học, gia tăng sự tương tác giữa thầy – trò và trò – trò. Ngoài ra, khai thác các phương tiện hỗ trợ dạy học như video, tài liệu... cũng là những cách thức làm cho việc minh họa hoặc chứng minh các quy luật, phạm trù, nguyên lý, khái niệm trở nên trực quan, tác động sâu sắc hơn đến nhận thức của sinh viên, hỗ trợ việc ghi nhớ được dễ dàng hơn.

Thứ năm, cần lắng nghe những ý kiến phản hồi từ phía sinh viên để có những điều chỉnh hợp lý trong việc sử dụng phương pháp thuyết trình khi giảng dạy Triết học Mác – Lênin. Sinh viên là người học, là đối tượng tiếp nhận sự truyền đạt kiến thức từ người dạy, do đó sự đánh giá của sinh viên mang tính khách quan và chính xác nhất về hiệu quả của việc giảng dạy. Những phản ứng của sinh viên trong quá trình nghe giảng thể hiện qua sự tập trung, chăm chú lắng nghe, sự hào hứng khi tham gia các hoạt động trong giờ học... là những phản hồi trực tiếp cho việc diễn giảng của giảng viên. Từ những biểu hiện đó, giảng viên có thể tự điều chỉnh lời nói, cử chỉ, phong thái... để gây sự chú ý, quan tâm của sinh viên. Bên cạnh đó, người dạy cũng có thể lấy ý kiến phản hồi của sinh viên thông qua phiếu hỏi hoặc những cách thức khác để nắm bắt được tâm lý, nguyện vọng hoặc những phân kiến thức, những yếu tố còn hạn chế trong việc sử dụng phương pháp này để từ đó có những điều chỉnh thích hợp.

4. Kết luận

Triết học Mác – Lênin là học phần quan trọng, giúp trang bị cho sinh viên năm thứ nhất kiến thức lý luận cơ bản về thế giới quan, phương pháp luận khoa học và vai trò của triết học Mác – Lênin, từ đó sinh viên có khả năng vận dụng vào việc học tập cũng như phân tích các vấn đề thực tiễn, xây dựng lập trường, ý thức hệ tư tưởng Mác – Lênin. Những nội dung kiến thức của học

phần này có tính khái quát, trừu tượng cao. Phương pháp chủ yếu được sử dụng trong giảng dạy Triết học Mác – Lênin là phương pháp thuyết trình. Việc sử dụng phương pháp này trong thực tế giảng dạy học phần Triết học cho sinh viên Trường Đại học Công nghệ Thông tin và Truyền thông (Đại học Thái Nguyên) cho thấy còn nhiều hạn chế. Từ hạn chế đó, tác giả đề xuất một số biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả của việc sử dụng phương pháp này trong giảng dạy học phần Triết học Mác - Lênin. Các biện pháp được đề xuất một cách cụ thể và mang tính chủ động từ phía người dạy nên đảm bảo sự linh hoạt trong việc áp dụng. Sử dụng tốt phương pháp thuyết trình trong giảng dạy học phần Triết học Mác – Lênin sẽ phát huy được tính tích cực, chủ động, sáng tạo của sinh viên, góp phần hình thành những người lao động năng động trong tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] T. D. Vuong and T. V. H. Nguyen, *The method for answering revision question of Marxist–Leninist Philosophy: theory, essay, and multichoice test*. National Economics University Publishing House, 2007.
- [2] D. T. Nguyen, “Reality and basic solutions in order to improve political philosophy subjects teaching efficiency at industrial university of Ho Chi Minh city,” *Journal of Science and Technology - IUH*, no. 53A, pp. 176-184, 2021.
- [3] M. T. Nguyen, T. V. Nguyen, and T. Q. L. Le, “Introducing Political theory in Universities of Thai Nguyen University: challenges and solutions for modern educational reform requirements,” *TNU Journal of Science and Technology*, vol. 227, no. 17, pp. 200-207, 2022.
- [4] H. M. Vo, “Some measures to improve the quality of teaching political theory subjects at universities and colleges today,” *Journal of Education*, Special issue, pp. 269-301, 2nd May 2019.
- [5] H. T. Le, “The role of teachers in improving the quality of teaching Marxist – Leninist philosophy in today’s universities,” *Vietnam Journal of Education Sciences*, no. 32, pp. 12-17, 2020.
- [6] T. V. Nguyen, “Some measures to improve the quality of teaching Marxist – Leninist philosophy for first-year students at Ba Ria – Vung Tau pedagogical college,” *Journal of Education*, Special issue, pp. 254-256, June 2018.
- [7] D. K. T. Luong, “Positive method of teaching philosophy by using information technology during lectures,” *National Academy of Education Management*, vol. 12, no. 1, pp. 90-95, 2020.
- [8] T. T. Nguyen, “Apply active teaching methods in teaching Marxist – Leninist philosophy,” *Journal of Education*, Special issue, pp. 153-156, March 2015.
- [9] T. T. Hoang, “Skills in using presentation method in teaching the subject Basic principles of Marxism – Leninism (philosophical part) to promote student’s positivity,” *Journal of Education*, Special issue, pp. 226-230, 1st July, 2016.